

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies / Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Erik Pajtinka
Article / Článok: Pridelenci obrany a ich postavenie v súčasnom systéme diplomacie
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2019.22.3.89-111>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

PAJTINKA, E. 2019. Pridelenci obrany a ich postavenie v súčasnom systéme diplomacie. In *Politické vedy*. [online]. Vol. 22, No. 3, 2019. ISSN 1335 –2741, pp. 89-111. Available at: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2019.22.3.89-111>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu Politické vedy. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

PRIDELENCI OBRANY A ICH POSTAVENIE V SÚČASNOM SYSTÉME DIPLOMACIE

DEFENSE ATTACHÉS AND THEIR POSITION IN THE CONTEMPORARY DIPLOMATIC SYSTEM

Erik Pajtinka*

ABSTRACT

The defense attachés are a specific category of diplomats which are entrusted with the performance of specialized diplomatic functions within the framework of military diplomacy. The aim of this study is to analytically outline the current position of defense attachés in the contemporary diplomatic system and their specifics, particularly in terms of the process of their accreditation and organization within the diplomatic corps. It is observed, there are three basic categories of defense attachés: military attachés, dealing mainly with army agenda, naval attachés, specializing in navy issues and air attachés, focusing on air force affairs. Besides, defense attachés can be divided into resident, having their permanent seat in the receiving state, and non-resident, having their office outside the territory of the receiving state. In this connection, the accreditation of non-resident defense attachés residing in their own sending state, can be observed in recent years as a new practice implemented by some states. In terms of organization in the receiving state, an important feature of defense attachés is that they are not only members of the „regular“ diplomatic corps, but they used to be simultaneously associated within a so called military diplomatic corps that is a separate entity, having its own specific organization and rules.

Key words: defense attachés, military attachés, naval attachés, air attachés, military diplomatic corps, associations of defense attachés, military diplomacy

Úvod

Pridelenci obrany sú etablovanou súčasťou systému diplomatických inštitúcií štátov minimálne od obdobia prvej svetovej vojny a sú pravdepodobne

---

* PhDr. Erik Pajtinka, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Katedre medzinárodných vzťahov a diplomacie, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: erik.pajtinka@umb.sk.

DOI: <http://doi.org/10.24040/politickevedy.2019.22.3.89-111>

najstarším typom špecializovaných diplomatov, či tzv. odborných pridelencov, ktorí začali pôsobiť na diplomatických misiách. Okrem toho sú pridelenci obrany v praxi tiež azda najšpecifickejšou kategóriou diplomatov, keďže od ostatných svojich kolegov v diplomatickom zbore sa odlišujú nielen z hľadiska tematického zamerania ich diplomatickej agendy a odbornej kvalifikácie (čo je charakteristické aj pre iné kategórie diplomatov – špecialistov, akými sú napr. ekonomickí či kultúrni pridelenci), ale napr. tiež z hľadiska spôsobu ich menovania či organizácie v prijímajúcom štáte.

Cieľom tejto štúdie je priblížiť súčasné postavenie pridelencov obrany v rámci systému diplomatických inštitúcií, ako aj niektoré špecifiká tejto osobitnej kategórie diplomatov, a to predovšetkým s dôrazom na spôsob ich menovania a organizácie v prijímajúcich štátoch. V nadväznosti na to je cieľom tejto práce taktiež analyticky zhodnotiť efektívnosť vybraných špecifických pravidiel a postupov, ktoré sa na pridelencov obrany v súčasnej diplomatickej praxi vzťahujú.

Prvá časť tejto štúdie je venovaná stručnému popisu historických počiatkov a vývoja inštitúcie pridelenca obrany, a to v záujme poskytnutia komplexnejšieho obrazu o tejto diplomatickej inštitúcii. V druhej časti práce je následne venovaná pozornosť charakteristike jednotlivých kategórií vojenských diplomatov a taktiež definičnému vymedzeniu samotného pojmu pridelenec obrany. Zaradenie tejto časti bolo potrebné najmä z dôvodu značnej nejednotnosti v používaní pojmu pridelenec obrany, ako aj ďalších príbuzných pojmov v súčasnej diplomatickej teórii i praxi. Napokon, tretia kapitola práce približuje proces menovania pridelencov obrany v súčasnej praxi a spôsob ich organizácie v rámci vojenských diplomatických zborov a asociácií pridelencov obrany v ich prijímajúcich štátoch.

Obsahom tejto štúdie, naopak, *nie je* komplexný prehľad historického vývoja inštitúcie pridelenca obrany v jednotlivých štátoch, a ani vysvetlenie širších súvislostí a príčin vzniku tejto inštitúcie, nakoľko tieto otázky predstavujú relatívne samostatné témy, ktorých rozpracovanie by si vyžadovalo podstatne väčší priestor. Z rovnakého dôvodu *nie je* v tejto štúdii detailnejšie venovaná pozornosť ani analýze jednotlivých funkcií a úloh vojenských diplomatov.¹

V súčasnej odbornej literatúre je problematike vojenských diplomatov a osobitne pridelencov obrany venovaná len relatívne obmedzená pozornosť.

---

¹ Tieto otázky sú podrobnejšie rozpracované v iných odborných štúdiách, konkrétne napr. Pajtinka, 2016.

Jednou z najkomplexnejších akademických prác venovaných tejto téme je monografia nemeckého autora **A. Vagtsa** s názvom *The Military Attaché*, ktorá však bola publikovaná ešte v roku 1967, a preto v tejto práci mohla poslúžiť ako zdroj informácií len v jej prvej časti pojednávajúcej o historickom vývoji inštitúcie pridelenca obrany. V ďalších častiach práce, venovaných už súčasným teoretickým a praktickým otázkam pôsobenia pridelencov obrany, boli mimoriadne cenným zdrojom informácií predovšetkým osobné rozhovory autora s vybranými vojenskými diplomatmi.

1 Historické počiatky pridelencov obrany

1.1 Prví vojenský diplomati

Pôsobenie vojenských dôstojníkov v úlohe diplomatov, poverených plnením špecializovaných úloh v oblasti obrany a vojenstva, je v určitej podobe známe už z čias antického Ríma.² **Sixtus Iulius Frontinus** vo svojom diele *Strategemata* spomína, že keď koncom 3. stor. pred n. l. **Gaius Lelius** ako vyslanec Ríma navštívil tábor kráľa **Syfaxa**, sprevádzalo ho aj niekoľko vojenských dôstojníkov, ktorí mali za úlohu priamo na mieste zistiť čo najviac informácií použiteľných pre prípad vedenia vojny. (Vagts, 1967) Za priamych predchodcov súčasných pridelencov obrany je však zrejme možné považovať až vojenských emisárov, ktorí boli v priebehu 17. a 18. storočia príležitostne vysielaní k rôznym skupinám vojsk cudzích štátov, a ktorí mali – na rozdiel od vojenských poslov v antickom Ríme – už charakter stálych (permanentných) zástupcov. Jedného z prvých takýchto vojenských emisárov malo z iniciatívy kardinála **Armanda Jeana du Plessis de Richelieu** počas obdobia tridsaťročnej vojny Francúzsko v štábe švédskeho maršala **Gustava Horna**. Francúzsky vojenský emisár neskôr tiež napr. sprevádzal švédskeho kráľa **Karla X. Gustáva** počas jeho vojenských ťažení v Prusku, Pomoránsku, Poľsku a Pobaltí, ale pôsobil aj pri veliteľskom štábe ruských imperiálnych vojsk počas ich bojov s Pruskom v období sedemročnej vojny. (Vagts, 1967)

---

² Hlavným dôvodom, prečo boli už v časoch Rímskej ríše na diplomatické misie vysielaní vojaci, resp. vojenský dôstojníci bolo to, že títo mali špecializované odborné znalosti v oblasti vojenstva a vedeli tak lepšie vyhodnotiť situáciu v cudzom štáte z hľadiska sledovaných vojenských záujmov a zámerov. V zásade ten istý dôvod bol aj v pozadí masívnejšieho rozšírenia modernej inštitúcie pridelenca obrany v 19. storočí, keď postupné zavádzanie nových, technologicky vyspelejších a zložitejších zbraní, kladlo čoraz vyššie nároky aj na odborné znalosti diplomatov v oblasti vojenstva a práve v nadväznosti na to začali byť ako diplomati využívaní vojenský dôstojníci, ktorí disponovali potrebnými odbornými znalosťami.

1.2 Prví prideleni obrany

Vyslanie prvého pridelenca obrany, teda vojenského diplomata pôsobiaceho v úlohe stáleho diplomatického zástupcu akreditovaného v rámci diplomatickej misie sa spája opäť s Francúzskom a to konkrétne s menom cisára **Napoleona I.** Práve tento slávny francúzsky panovník a vojvodca sa v roku 1806 rozhodol vyslať na francúzske vyslanectvo vo Viedni vojenského dôstojníka, aby tam - pôsobiac ako diplomat (s diplomatickou hodnosťou druhého tajomníka) – pravidelne vyhodnocoval silu a sledoval pohyb rakúskych vojsk. (Rose, 2013) Ešte v tom istom roku boli ďalší takíto vojenský diplomati vyslaní s obdobným zámerom aj na francúzsku diplomatickú misiu v Berlíne. (Vagts, 1967) V nasledujúcich rokoch prax vysielania vojenských dôstojníkov v úlohe špecializovaných diplomatov na diplomatické misie začali postupne zavádzať aj ďalšie veľmoci. Jednou z prvých, ktoré nasledovali francúzsky vzor, bolo Rakúske cisárstvo, ktoré už v roku 1809 akreditovalo vojenského diplomata na svojom vyslanectve v Paríži. (Vagts, 1967) V roku 1816 sa k veľmociam vysielajúcim vojenských dôstojníkov na diplomatické misie pridalo Prusko, ktoré akreditovalo prvých šesť vojenských diplomatov na svojich vyslanectvách vo Viedni, v Londýne a v Paríži. (Craig, 1949) Okrem toho malo Prusko od roku 1819 tiež osobitný typ stáleho vojenského diplomatického zástupcu v cárskom Rusku. Tento sa oficiálne tituloval ako *Militärbevollmächtigte* (v preklade vojenský splnomocnenec) a na rozdiel od ostatných pruských vojenských diplomatov, pôsobiacich v rámci diplomatických misií, ktorí podliehali autorite príslušného pruského veľvyslanca alebo vyslanca, mal autonómny status a bol podriadený priamo panovníkovi - pruskému kráľovi. Zároveň bol tento vojenský diplomat považovaný za osobného vyslanca pruského panovníka na dvore ruského cára. Aj ruský cár mal prítom na recipročnej báze obdobný typ vojenského diplomatického zástupcu na dvore pruského kráľa v Berlíne. (Vagts, 1967) Tento vojenský splnomocnenec ruského cára v Prusku bol zároveň vôbec prvým vojenským diplomatom vyslaným Ruskou ríšou. S vysielaním pridelencov obrany pôsobiacich na diplomatických misiách začalo totiž cárske Rusko až o niečo neskôr, po roku 1830, keď boli prvé takéto posty zriadené na ruských vyslanectvách v Paríži, Berlíne, Konštantínopole a Štokholme. (Persson, 2004) Ďalšia európska veľmoc, Veľká Británia, akreditovala svojich prvých vojenských diplomatov na diplomatických misiách v roku 1855. Prví *Queen's Commissioners*, ako sa v tom čase títo britskí vojenský diplomatickí zástupcovia oficiálne titulovali, boli prítom vyslaní

do Konštantínopola, Paríža a Turína. Od roku 1857 začala Veľká Británia pre týchto vojenských diplomatov používať označenie *military attaché* (v preklade vojenský pridelenec), ktoré sa neskôr etablovalo aj v diplomatickej praxi ostatných štátov a používa sa dodnes. (Hilbert, 1960; Vagts, 1967) Z mimoeurópskych veľmocí napríklad Japonsko vyslalo prvých vojenských diplomatov na svoje diplomatické misie v roku 1875 a to na vyslanectvá v Číne a v Nemecku. (Tachikawa, 2015) Jednou z ostatných svetových veľmocí, ktoré zaviedli prax vysielania pridelencov obrany, boli Spojené štáty americké. Tie akreditovali svojho prvého vojenského diplomata na diplomatickej misii až v roku 1882 na vyslanectve v Londýne, pričom išlo o námorného pridelenca. (Lucius, 2008) Prvých vojenských pridelencov vyslali Spojené štáty až o niekoľko rokov neskôr, v roku 1888, na diplomatické misie v Berlíne, Londýne, Paríži, Sankt Peterburgu a vo Viedni. (Bigelow, 2012) Pre zaujímavosť možno dodať, že Československo, ktorého nástupníckym štátom je aj súčasné Slovensko, akreditovalo svojho prvého pridelenca obrany na diplomatickej misii v roku 1919, konkrétne na vyslanectve v Belehrade. (Fidler a Sluka, 2006)

2 Pridelenci obrany ako kategória vojenských diplomatov v súčasnosti

2.1 Vojenský diplomat

Samotný pojem vojenský diplomat sa na rozdiel od pojmu vojenský pridelenec vo Viedenskom dohovore o diplomatických stykoch explicitne nespomína, a nenájdeme ho ani v inom dnes platnom medzinárodnomprávnom dokumente univerzálnej povahy. Pri definičnom vymedzení pojmu vojenský diplomat je preto potrebné vychádzať najmä z kontextu jeho používania v diplomatickej praxi a v odborných akademických prameňoch. Na základe toho možno pojem *vojenský diplomat* (v angl. *military diplomat*) chápať ako všeobecné označenie pre akéhokoľvek príslušníka ozbrojených síl s dôstojníckou vojenskou hodnosťou, ktorý je určitým štátom oficiálne poverený vystupovať ako jeho diplomatický zástupca a vykonávať špecifický okruh diplomatických úloh (primárne v oblasti vojenskej diplomacie) vo vzťahu k určenému cudziemu štátu, príp. viacerým cudzím štátom a/alebo v rámci medzinárodnej organizácie. Vojenskými diplomatmi sú teda v tomto zmysle napr. pridelenci obrany, pôsobiaci či už na diplomatických misiách v cudzích štátoch, ale napr. aj vojenský zástupcovia štátov pri medzinárodných

organizáciách alebo na medzinárodných konferenciách, ktorí sú akreditovaní ako členovia stálych misií, resp. členovia delegácií. Naopak, za vojenských diplomatov nemožno považovať napr. vojenských dôstojníkov, ktorí pôsobia na území cudzích štátov v rámci zahraničných vojenských misií, pretože títo o. i. nie sú oficiálne poverenými diplomatickými zástupcami štátu a ich primárnou úlohou nie je plniť diplomatické úlohy. Z rovnakého dôvodu do kategórie vojenských diplomatov nepatria napr. ani vojenský dôstojníci, nachádzajúci sa na území cudzích štátov v súvislosti s ich účasťou na medzinárodných výmenných pobytoch, vzdelávacích kurzoch či vojenských cvičeniach, a taktiež napr. ani vojenský dôstojníci, pôsobiaci v cudzích štátoch vo funkciách rôznych špecializovaných vojenských poradcov (vyslaných napr. za účelom poskytovania odborného-technického poradenstva vojenským jednotkám partnerského štátu v súvislosti so zavádzaním novej vojenskej techniky a pod.).

2.2 Klasifikácia a základné kategórie vojenských diplomatov

Najzákladnejším kritériom, podľa ktorého možno kategorizovať vojenských diplomatov, je ich *diplomatická pôsobnosť*. Podľa tohto kritéria možno vojenských diplomatov deliť na dve základné skupiny: na (a) vojenských diplomatov s bilaterálnou diplomatickou pôsobnosťou, ktorí sú poverení plnením diplomatických úloh vo vzťahu k určitému cudziemu štátu, príp. viacerým cudzím štátom, a (b) vojenských diplomatov s multilaterálnou diplomatickou pôsobnosťou, ktorí sú poverení plnením diplomatických úloh v rámci určitej medzinárodnej organizácie alebo medzinárodnej konferencie. Do prvej spomenutej kategórie vojenských diplomatov patria v praxi hlavne pridelení obrany, pôsobiaci spravidla na diplomatických misiách, ale teoreticky sem možno zaradiť aj vojenských diplomatov, vyslaných do cudzích štátov v pozícii členov osobitných misií. Do druhej spomenutej kategórie vojenských diplomatov sa radia zasa najmä vojenský zástupcovia štátov, pôsobiaci v rámci stálych misií pri medzinárodných organizáciách, ale aj vojenský diplomati, ktorí sú členmi delegácií na medzinárodných konferenciách. V tejto súvislosti sa žiada dodať, že vojenský diplomati môžu mať v niektorých prípadoch aj dvojakú akreditáciu, teda jeden a ten istý vojenský diplomat môže byť akreditovaný v určitom cudzom štáte a zároveň aj pri medzinárodnej organizácii.³ V praxi k takejto

---

³ Napr. Chorvátsko má v rámci svojej stálej misie pri OSN a OBSE vo Viedni vojenského diplomata, ktorý je akreditovaný ako vojenský poradca pri OSN, ale zároveň aj ako pridelenec obrany na

„zmiešanej“ akreditácii vojenských diplomatov štáty pristupujú hlavne z pragmatických, finančných dôvodov,⁴ a to najčastejšie v takých cudzích štátoch, ktorých hlavné mesto je súčasne aj sídlom medzinárodnej organizácie (napr. Viedeň či Brusel) a v ktorých môže byť takéto riešenie z logistického hľadiska relatívne ľahko uskutočniteľné a racionálne.⁵

Pokiaľ ide o samotných vojenských diplomatov s bilaterálnou diplomatickou pôsobnosťou, týchto možno ďalej členiť podľa počtu štátov, v ktorých sú akreditovaní. Z tohto hľadiska možno rozlišovať (a) vojenských diplomatov s bilaterálnou akreditáciou pre jeden štát, ktorí sú akreditovaní len v jednom (prijímajúcom) štáte a (b) vojenských diplomatov s bilaterálnou akreditáciou pre viacero štátov, teda s tzv. viacnásobnou akreditáciou (v angl. *multiple accreditation*), ktorí sú akreditovaní vo viacerých (prijímajúcich) štátoch súčasne.

Z iného hľadiska je možné vojenských diplomatov s bilaterálnou diplomatickou pôsobnosťou členiť tiež podľa *miesta sídla úradu*, z ktorého vykonávajú svoju funkciu. Podľa tohto kritéria možno rozlišovať (a) rezidentných vojenských diplomatov, ktorí majú sídlo priamo na území ich prijímajúceho štátu a (b) nerezidentných vojenských diplomatov, ktorí nemajú sídlo na území ich prijímajúceho štátu, ale do tohto štátu len podľa potreby dochádzajú.⁶ Nerezidentní vojenski diplomati môžu pritom sídliť na území niektorého tretieho štátu (v praxi to často býva štát, ktorý s prijímajúcim štátom susedí), alebo tiež – čo je v ostatných rokoch relatívne novou a postupne sa rozširujúcou praxou –

Slovensku (pozn.: informácia čerpaná z oficiálnej stránky Ministerstva obrany SR a z diplomatickej listiny Rakúskej republiky v apríli 2019).

- ⁴ Ekonomická výhodnosť takéhoto riešenia spočíva hlavne v tom, že namiesto dvoch vojenských diplomatov – bilaterálne akreditovaného pridelenca obrany a multilaterálne akreditovaného vojenského poradcu – obidve tieto funkcie vykonáva len jeden, čím štát v podstate šetrí náklady na jeden diplomatický post.
- ⁵ Ak je hlavné mesto prijímajúceho štátu vojenského diplomata zároveň aj sídlom medzinárodnej organizácie, pri ktorej je tento diplomat akreditovaný, výkon oboch vojensko-diplomatických funkcií je pre daného diplomata logisticky menej náročný, keďže odpadá nutnosť častých presunov medzi rôznymi mestami (hlavným mestom prijímajúceho štátu a sídelným mestom medzinárodnej organizácie).
- ⁶ Rezidentnosť či nerezidentnosť vojenského diplomata sa pritom posudzuje vždy z pohľadu konkrétneho prijímajúceho štátu, teda jeden a ten istý vojenský diplomat môže byť z pohľadu jedného prijímajúceho štátu rezidentný, a z pohľadu iného zasa nerezidentný - v závislosti od toho, v ktorom štáte má daný diplomat svoje sídlo. Napr. pridelenec obrany Slovenska akreditovaný v Poľsku, Litve, Lotyšsku a Estónsku, majúci svoje sídlo na slovenskej diplomatickej misii v poľskej metropole Varšava, je z pohľadu Poľska rezidentným vojenským diplomatom, zatiaľ čo z pohľadu Litvy, Lotyšska a Estónska je považovaný za nerezidentného vojenského diplomata.

na území svojho vlastného vysielajúceho štátu. Inštitúcia nerezidentného vojenského diplomata, resp. nerezidentného pridelenca obrany, sídliaceho vo svojom vlastnom vysielajúcom štáte,⁷ sa využíva napr. aj v diplomatickej praxi Slovenska od roku 2008, konkrétne vo vzťahoch s Rakúskom. Slovenský pridelenec obrany akreditovaný v Rakúsku má svoje stále sídlo na slovenskom ministerstve obrany v Bratislave (Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, 2019) a súčasne pridelenec obrany Rakúska, akreditovaný na Slovensku, má svoje stále sídlo na rakúskom ministerstve obrany vo Viedni. (Bundesministerium..., 2019)

2.3 Pridelenci obrany

Na úvod je potrebné uviesť, že označenie pridelenec obrany (v angl. *defense attaché*) sa v súčasnej diplomatickej praxi používa v dvoch rozdielnych významoch, a to (a) ako všeobecné označenie akéhokoľvek vojenského diplomata s bilaterálnou diplomatickou pôsobnosťou, ktorý má postavenie stáleho diplomatického zástupcu,⁸ a (b) ako formálne označenie (oficiálny titul) vojenského diplomata s bilaterálnou diplomatickou pôsobnosťou, ktorý je *najvyšším postaveným* stálym vojenským diplomatickým zástupcom určitého vysielajúceho štátu v určitom prijímajúcom štáte a zodpovedá za plnenie vojensko-diplomatických úloh vo všetkých oblastiach vojenských vzťahov. V tejto práci bude pojem pridelenec obrany používaný v prvom spomínanom význame, teda ako všeobecné označenie pre určitú kategóriu vojenských diplomatov.

Pridelencov obrany (v zmysle stálych vojenských diplomatických zástupcov s bilaterálnou diplomatickou pôsobnosťou) možno v súčasnej diplomatickej praxi, a zároveň tiež vychádzajúc z Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch, deliť podľa špecializácie či tematického zamerania ich vojensko-diplomatickej agendy, resp. podľa toho, na ktorú zložku ozbrojených síl štátu sa ich vojensko-diplomatické aktivity primárne orientujú⁹. Z tohto hľadiska možno

---

⁷ V diplomatických službách niektorých štátov sa takýto nerezidentný pridelenec obrany nazýva aj cestujúci pridelenec obrany (v angl. *roving defense attaché*).

⁸ V diplomatickej praxi niektorých štátov, ale aj v časti odborných prameňov sa v tomto kontexte používa tiež označenie pridelenec ozbrojených síl (v angl. *armed forces attaché* či *service attaché*).

⁹ Viedenský dohovor o diplomatických stykoch nedefinuje jednotlivé „kategórie“ vojenských diplomatov a ani nestanovuje spôsob klasifikácie týchto diplomatických zástupcov, ale vo svojom texte (v čl. 7) explicitne spomína „vojenských, leteckých a námorných pridelencov“, čo *de facto* zodpovedá klasifikácii pridelencov obrany z hľadiska tematického zamerania vojensko-

rozišovať tri základné kategórie pridelencov obrany: vojenských pridelencov (v angl. *military attachés*), leteckých pridelencov (v angl. *air attachés*) a námorných pridelencov (v angl. *naval attachés*).

Vojenský pridelenci, nazývaní v prípade ich akreditácie medzi členskými štátmi Spoločenstva národov aj vojenský poradcovia (v angl. *military adviser*) či armádni poradcovia (v angl. *army adviser*), a v diplomatických službách niektorých iných štátov (napr. USA) tiež armádni pridelenci (v angl. *army attaché*), sú pridelencami obrany, ktorí sa v rámci svojej vojensko-diplomatickej agendy špecializujú na záležitosti armády (pozemného vojska).

V diplomatickej praxi niektorých štátov (napr. Nemecka), ale aj v časti prevažne staršej odbornej literatúry (napr. Hilbert, 1960; Craig, 1949) sa označenie vojenský pridelenec niekedy používa aj v odlišnom význame, a to ako všeobecné pomenovanie pre akéhokoľvek pridelenca obrany, bez ohľadu na jeho špecializáciu či zameranie vykonávaných vojensko-diplomatických aktivít.¹⁰ Takéto širšie chápanie pojmu vojenský pridelenec však nie je kompatibilné s klasifikáciou pridelencov obrany, vychádzajúcou z Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch a preto sa pre účely teoretického skúmania, ale aj použitia v diplomatickej praxi nejaví ako najvhodnejšie.

Leteckí pridelenci, označovaní v prípade ich akreditácie medzi členskými štátmi Spoločenstva národov ako leteckí poradcovia (v angl. *air adviser*), alebo tiež - v diplomatických službách niektorých štátov (napr. Austrálie) - pridelenci vzdušných síl (v angl. *air force attaché*), predstavujú kategóriu pridelencov obrany, ktorí sa, ako už samotné označenie týchto vojenských diplomatov napovedá, v rámci výkonu vojensko-diplomatických úloh orientujú na oblasť vzdušných síl. Ďalšou charakteristickou črtou týchto vojenských diplomatov je

---

diplomatickej agendy (Pozri: Vienna Convention on Diplomatic Relations..., 1964).

¹⁰ Napr. v spomínanej diplomatickej službe Nemecka sa označenie vojenský pridelenec (v nem. *Militärattaché*) používa ako všeobecný výraz pre akéhokoľvek vojenského diplomata s bilaterálnou diplomatickou pôsobnosťou, ktorý je na permanentnej báze akreditovaný v niektorom cudzom štáte. Naproti tomu, pre pridelenca obrany, špecializujúceho sa na záležitosti pozemných síl, sa v nemeckej diplomatickej službe používa označenie armádny pridelenec (v nem. *Heeresattaché*). Vojenským pridelencom je teda v diplomatickej praxi Nemecka vyššie spomínaný armádny pridelenec, ale rovnako aj letecký pridelenec (v nem. *Luftwaffenattaché*) či námorný pridelenec (v nem. *Marineattaché*). Samotné označenie pridelenec obrany (v nem. *Verteidigungsattaché*) je pritom v nemeckej diplomatickej službe vyhradené len pre vojenského diplomata, ktorý je v určitom prijímajúcom štáte najvyššie postaveným stálym vojenským diplomatickým zástupcom Nemecka, resp. najvyššie postaveným vojenským diplomatom v rámci konkrétnej nemeckej diplomatickej misie (Schmidt, 2018).

to, že v praxi bývajú zvyčajne vyberaní z radov dôstojníkov vojenského letectva. (Berridge a Lloyd, 2012) Túto prax obsadzovania postov leteckých pridelencov možno vysvetliť hlavne pragmatickými motívmi, konkrétne tým, že u dôstojníkov letectva možno racionálne predpokladať relatívne najširší rozsah špecifických odborných znalostí z oblasti vzdušných síl (v porovnaní s dôstojníkmi z iných druhov vojska), pričom práve tieto znalosti bývajú v praxi dôležitým predpokladom pre efektívny výkon funkcie leteckého pridelenca.

Námorní pridelenci (v angl. *naval attaché*), označovaní v prípade ich akreditácie medzi členskými štátmi Spoločenstva národov ako námorní poradcovia (v angl. *naval adviser*), sú špecializovanými pridelencami obrany, ktorí sa v rámci výkonu vojensko-diplomatických úloh zameriavajú osobitne na oblasť námorníctva. Námorní pridelenci bývajú v praxi zvyčajne menovaní z radov námorných dôstojníkov (Berridge a Lloyd, 2012), čo možno vysvetliť, obdobne ako v prípade leteckých pridelencov, ich špecializovanými odbornými znalosťami v oblasti námorníctva, ktoré sú dôležitým predpokladom pre efektívne vykonávanie tejto vojensko-diplomatickej funkcie.

Okrem vyššie uvedených troch kategórií „špecializovaných“ pridelencov obrany sa možno dnes v diplomatickej praxi mnohých štátov (vrátane napr. aj Slovenska) pomerne často stretnúť aj s pridelencami obrany s „univerzálnym“ zameraním, ktorí v rámci svojej vojensko-diplomatickej agendy pokrývajú vzťahy so všetkými zložkami ozbrojených síl partnerského štátu. Títo vojenski diplomati sa v praxi zvyknú oficiálne titulovať ako pridelenci obrany (v angl. *defense attachés*),¹¹ alebo zriedkavo tiež ako vojenski, leteckí a námorní pridelenci (v angl. *military, air and naval attachés*), príp. vojenski a leteckí pridelenci (v angl. *military and air attachés*), ak ozbrojené sily niektorého z dotknutých štátov nedisponujú námorníctvom.

2.4 Pridelenci obrany v diplomatických službách štátov

Pridelenci obrany nemusia byť nevyhnutne súčasťou každej jednej diplomatickej misie. V praxi štáty pridelencov obrany vysielajú zvyčajne len na diplomatické misie v tých cudzích štátoch, v ktorých má akreditovanie takéhoto špecializovaného diplomata z ich pohľadu svoje opodstatnenie. Dôvodom pre akreditovanie pridelenca obrany môže byť pritom napr. existencia intenzívnej vojenskej spolupráce s daným cudzím štátom, ale napr. tiež potreba

---

¹¹ Viď druhý význam pojmu pridelenec obrany, vysvetlený na začiatku tejto časti.

monitorovať vývoj vojensko-bezpečnostnej situácie a/alebo stav ozbrojených síl v danom cudzom štáte. Dôvody pre akreditovanie pridencov obrany môžu teda existovať ako v spojeneckých štátoch, tak aj v štátoch, s ktorými nie sú spojenecké vzťahy. Samozrejme, rozhodnutie o akreditovaní pridencov obrany na tej či onej diplomatickej misii môže byť závislé aj od ďalších faktorov, napr. od objemu finančných zdrojov, ktoré je daný vysielajúci štát schopný a ochotný na pôsobenie pridencov obrany vyčleniť. Aj z vyššie uvedených dôvodov sú preto v praxi veľkosti sietí pridencov obrany jednotlivých štátov rôzne, ako ilustruje aj tabuľka nižšie.

Tabuľka 1: Počty pridencov obrany vybraných štátov

Vysielajúci štát	Počet cudzích štátov s akreditovaným rezidentným pridencom obrany vysielajúceho štátu	Celkový počet cudzích štátov s akreditovaným (rezidentným alebo nerezidentným) pridencom obrany vysielajúceho štátu	Celkový počet pridencov obrany vysielajúceho štátu akreditovaných v cudzích štátoch
Francúzsko	88	166	...
Veľká Británia	86	165	141
Česko	21	43	38
Poľsko	50	88	...
Slovensko	18	33	21
Rakúsko	20	68	25
Švajčiarsko	17	54	19
Portugalsko	15	29	15
Litva	11	35	12
Lotyšsko	9	20	9
Estónsko	9	...	11
Fínsko	11	32	26
Nórsko	15	19	...
Čierna Hora	3	10	4
Srbsko	22	31	26
Malajzia	22	...	57
Vietnam	32	65	≈ 80
Čína	103	146	...
Čile	23	36	...
Južná Afrika	20	62	...

Zdroje: Fouquet, 2017; Ministry of Defense, United Kingdom, 2017; Ministerstvo zahraničných vecí České republiky, 2018; Ministry of National Defense, Poland, 2018;

Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, 2019; Pregl, 2017; Jörgensen, 2017; Marinho, 2017; Ministry of National Defence, Republic of Lithuania, 2018; Aizsardzibas ministrija, 2018; Republic of Estonia, Ministry of Defense, 2018; Heino, 2018; Løken, H., 2018; Government of Montenegro, 2018; Republic of Serbia, Ministry of Defense, 2018; Ministry of Foreign Affairs, Malaysia, 2018; Hung Trang, 2017; Embassy of the People's Republic of China in Bulgaria, 2018; Ejercito de Chile, 2018; Defenceweb, 2018.

3 Protokolárne a organizačné aspekty pôsobenia pridelencov obrany v súčasnej praxi

3.1 Vymenovanie a akreditácia pridelencov obrany

Proces vymenovania pridelencov obrany má, v porovnaní s procesom vymenovania ostatných členov diplomatického personálu diplomatických misií, isté špecifiká. Tie vychádzajú predovšetkým z osobitnej medzinárodnoprávnej úpravy tejto kategórie diplomatických zástupcov vo Viedenskom dohovore o diplomatických stykoch, ktorý vo svojom článku 7 ustanovuje, že v prípade menovania vojenských, námorných a leteckých pridelencov si „*prijímajúci štát môže vyžiadať ich mená vopred na schválenie.*“ (Vienna Convention..., 1964)

V praxi sa vyššie uvedené medzinárodnoprávne ustanovenie premieta aj do národných protokolárnych pravidiel¹² väčšiny štátov, v súlade s ktorými sa proces vymenovania pridelenca obrany zvyčajne začína tým, že vysielajúci štát musí zaslať prijímajúcemu štátu žiadosť o súhlas s vymenovaním určitej osoby do funkcie vojenského, leteckého či námorného pridelenca, resp. žiadosť o agremán (ako sa tento súhlas zvykne v niektorých štátoch, napr. v Dánsku či na Slovensku, formálne nazývať).¹³ Táto žiadosť o agremán sa obvykle zasiela v písomnej podobe, prostredníctvom diplomatickej nóty. V praxi sa na tento účel spravidla využíva verbálna nóta¹⁴ (pričom v niektorých štátoch, napr. v Belgicku či na Slovensku protokolárne pravidlá vyslovene vyžadujú použitie tohto

---

¹² Protokolárne pravidlá menovania pridelencov obrany bývajú spravidla spísané v podobe manuálu či inštrukcií, ktoré vydáva ministerstvo zahraničných vecí alebo ministerstvo obrany príslušného prijímajúceho štátu (napr. na Slovensku je to *Príručka pre prácu s pridelencami obrany akreditovanými v Slovenskej republike*, vydaná Ministerstvom obrany SR).

¹³ V niektorých štátoch sa pojem agremán zvykne používať len na označenie súhlasu s vymenovaním osoby vedúceho diplomatickej misie.

¹⁴ Verbálna nóta je diplomatická písomnosť, patriaca svojou povahou do externej diplomatickej korešpondencie (t. j. používaná na komunikáciu *medzi* štátmi), ktorej text je písaný v tretej osobe a ktorej odosielateľom aj adresátom je inštitúcia (a nie osoba, ako je to v prípade formálnej nóty). (Pajtinka, 2015)

konkrétneho typu diplomatickej nóty pre daný účel). Diplomatickú nótu so žiadosťou o súhlas s vymenovaním pridelenca obrany zasiela obvykle diplomatická misia vysielajúceho štátu (s pôsobnosťou pre daný prijímajúci štát) ministerstvu zahraničných vecí prijímajúceho štátu (v ktorom má byť daný pridelenec obrany akreditovaný), pričom spravidla sa adresuje oddeleniu diplomatického protokolu.¹⁵ V niektorých štátoch, napr. v Belgicku, protokolárne pravidlá dovoľujú aj alternatívny postup, a to taký, že nótu so žiadosťou môže zaslať ministerstvo zahraničných vecí vysielajúceho štátu (dezinovaného pridelenca obrany) diplomatickej misii prijímajúceho štátu, ktorá následne nótu postúpi svojmu ministerstvu zahraničných vecí na vybavenie. Súčasťou žiadosti o súhlas s vymenovaním pridelenca obrany musí byť obvykle aj profesijný životopis dezignovaného vojenského, námorného či leteckého pridelenca, a príp. aj ďalšie podklady, ktorých skladba a rozsah sa líši v závislosti od konkrétneho prijímajúceho štátu (niektoré štáty požadujú okrem životopisu dezignovaného pridelenca obrany napr. aj zaslanie jeho fotografie v uniforme či fotokópia titulnej strany jeho diplomatického pasu s identifikačnými údajmi). Všetky tieto podklady sa zasielajú v prílohe diplomatickej nóty, ktorou sa žiada o súhlas s vymenovaním. Po doručení diplomatickej nóty – žiadosti o súhlas s vymenovaním vojenského, leteckého či námorného pridelenca túto ministerstvo zahraničných vecí prijímajúceho štátu posúdi, pričom pri posudzovaní berie do úvahy stanovisko ministerstva obrany a príp. aj ďalších zainteresovaných orgánov prijímajúceho štátu, ktoré sa v súlade v vnútroštátnymi predpismi daného štátu k takejto žiadosti vyjadrujú (vo viacerých štátoch sa k žiadosti o agremán pre cudzieho vojenského, námorného či leteckého pridelenca vyjadruje okrem ministerstva obrany napr. aj vojenská spravodajská služba a/alebo generálny štáb ozbrojených síl). Celý proces posudzovania žiadosti o udelenie súhlasu s vymenovaním pridelenca obrany môže pritom v praxi trvať rôzne dlho, spravidla v závislosti od zvyklostí a/alebo časovej náročnosti administratívnych postupov v konkrétnom prijímajúcom štáte (obvykle sa ale táto čakacia doba pohybuje v jednotlivých štátoch od 2 do 6 mesiacov). V mnohých prípadoch sa však dĺžka čakania na udelenie súhlasu s vymenovaním pridelenca obrany odvíja tiež od kvality vzájomných politických a vojenských vzťahov medzi vysielajúcim a prijímajúcim štátom. Pre ilustráciu, napr. v Iráne sa na žiadosť o udelenie agremán pre

---

¹⁵ Oddelenia diplomatického protokolu na ministerstvách zahraničných vecí majú totiž spravidla v agende záležitosti akreditácie cudzích diplomatov - členov diplomatického zboru.

pridelenca obrany čaká obvykle 6 až 12 mesiacov, ale vybrané štáty, ktoré majú s Iránom mimoriadne blízke, priateľské vzťahy, získajú agremán pre svojich pridencov obrany podstatne rýchlejšie, spravidla už v priebehu 3 až 4 mesiacov. (Struhár, 2018) Podobne napr. na Slovensku je úradne stanovená lehota na vybavenie žiadosti o udelenie agremán pre cudzích pridencov obrany na 2 mesiace,¹⁶ no napr. Česko, s ktorým má Slovensko nadštandardné politické vzťahy, na udelenie agremán pre svojich pridencov obrany obvykle v praxi nemusí čakať dlhšie ako 1 mesiac. (Gurník, 2019) Po ukončení posudzovania žiadosti o udelenie súhlasu s vymenovaním pridelenca obrany zašle ministerstvo zahraničných vecí prijímajúceho štátu príslušnému orgánu vysielajúceho štátu – spravidla diplomatickej misii, ktorá nótu so žiadosťou o agremán odoslala – odpoveď, a to rovnako prostredníctvom diplomatickej nóty. V prípade, že je táto odpoveď pozitívna, teda ak prijímajúci štát súhlas na vymenovanie konkrétnej osoby za pridelenca obrany udelil, môže vysielajúci štát schváleného vojenského, námorného či leteckého pridelenca oficiálne vymenovať, resp. tento sa môže od stanoveného termínu ujať svojej funkcie (ak bol zamýšľaný dátum nástupu do funkcie oznámený už predtým, spolu so žiadosťou o agremán). V niektorých štátoch sa pridelenec obrany formálne ujíma funkcie až od okamihu vykonania nástupnej audiencie u určeného predstaviteľa ministerstva obrany alebo ozbrojených síl prijímajúceho štátu. Napr. na Slovensku cudzí pridelenec obrany začína oficiálne vykonávať svoju funkciu od okamihu vykonania tzv. akreditačnej návštevy u generálneho riaditeľa Sekcie obrannej politiky Ministerstva obrany SR. (Príručka pre prácu s pridencami obrany..., 2013)

V súčasnej praxi však nie všetky štáty vždy využívajú právo vyžiadať si meno cudzieho pridelenca obrany vopred na schválenie, ako im to umožňuje Viedenský dohovor o diplomatických stykoch. Napr. na Slovensku musia cudzie štáty žiadať o agremán len pre tých pridencov obrany, ktorí majú status vedúcich úradov (pridelenca obrany), pričom všetci ostatní, nižšie postavení vojenský diplomati, ktorí plnia funkciu asistentov či zástupcov pridencov obrany, môžu byť vymenovaní voľne, teda bez predchádzajúceho udelenia agremán. (Príručka pre prácu s pridencami obrany..., 2013) Iným príkladom je Belgicko, ktoré zasa nevyžaduje agremán pre pridencov obrany vysielaných ostatnými členskými štátmi Severoatlantickej aliancie (NATO). Členské štáty tejto medzinárodnej organizácie sú povinné len notifikovať vymenovanie pridencov obrany belgickému ministerstvu zahraničných vecí. (Conditions for the granting..., 2017)

---

¹⁶ Presne 44 pracovných dní. (Príručka pre prácu s pridencami obrany..., 2013)

3.2 Pridelenci obrany ako súčasť vojenského diplomatického zboru v prijímajúcom štáte

Každý jeden pridelenec obrany, ktorý je akreditovaný v určitom prijímajúcom štáte, je z titulu svojho diplomatického postavenia členom *diplomatického zboru* (v angl. *diplomatic corps*) daného prijímajúceho štátu rovnako, ako všetci ostatní diplomati s pôsobnosťou pre daný prijímajúci štát, ktorí sú zapísaní v jeho diplomatickej listine. Pre pridelencov obrany má však v praxi členstvo v diplomatickom zbore väčšinou len formálny charakter. Prevažná väčšina pracovného života pridelencov obrany, teda všetkých ich spoločenských a stykových aktivít, sa totiž obvykle v praxi uskutočňuje v rámci *vojenského diplomatického zboru* (v angl. *military diplomatic corps*)¹⁷ - užšej komunity diplomatov, pozostávajúcej výlučne z vojenských, námorných a leteckých pridelencov, akreditovaných v danom prijímajúcom štáte. Možno to vysvetliť najmä tým, že pre pridelencov obrany sú, s ohľadom na špecifické zameranie ich agendy a diplomatických úloh, ktorých plnenie si vyžaduje vysokošpecializované odborné znalosti, najprirodzenejším partnerom na komunikáciu a/alebo spoluprácu iní pridelenci obrany, a nie „bežní“ profesionálni diplomati.

3.2.1 Doyen vojenského diplomatického zboru

V rámci vojenského diplomatického zboru má najvyššie protokolárne postavenie doyen (vojenského diplomatického zboru), ktorý je z titulu svojej funkcie – obdobne, ako doyen diplomatického zboru – akýmsi hovorcom zboru, pričom má za úlohu najmä hájiť profesijné záujmy jeho členov vo vzťahu k ministerstvu obrany a ostatným orgánom prijímajúceho štátu a plniť taktiež rôzne ceremoniálne úlohy (napr. prednášať príhovory v mene vojenského diplomatického zboru na rôznych spoločenských a iných oficiálnych podujatiach v prijímajúcom štáte). Okrem toho doyen spravidla plní aj ďalšie úlohy protokolárneho charakteru, najmä prijíma nových členov vojenského diplomatického zboru, ktorí prišli do prijímajúceho štátu, a v neposlednom rade taktiež organizuje v súčinnosti s ministerstvom obrany prijímajúceho štátu celkový život zboru, napr. sa spolupodieľa na organizovaní rôznych spoločenských podujatí pre vojenský diplomatický zbor.

---

¹⁷ Napr. český pridelenec obrany na Slovensku odhadol, že až 95% všetkých jeho pracovných aktivít v prijímajúcom štáte je realizovaných vo vzťahu k ostatným členom vojenského diplomatického zboru a/alebo ministerstvu obrany. (Gurník, 2019)

Poslanie doyena vojenského diplomatického zboru je teda v zásade obdobné, ako poslanie doyena diplomatického zboru. Podstatný rozdiel je však v spôsobe, akým sa doyen vojenského diplomatického zboru vyberá. Zatiaľ čo v prípade doyena diplomatického zboru sa pri jeho výbere uplatňuje všeobecne zaužívané pevné pravidlo, podľa ktorého túto funkciu zastáva najdlhšie pôsobiaci vedúci diplomatickej misie v danom prijímajúcom štáte s najvyššou diplomatickou triedou alebo apoštolský nuncius, doyen vojenského diplomatického zboru býva obvykle volený hlasmi všetkých členov zboru, teda všetkými vojenskými, leteckými a námornými pridelenkami, akreditovanými v danom prijímajúcom štáte. Pri voľbe doyena vojenského diplomatického zboru sa pritom v mnohých štátoch zvyčajne prihliada tiež na to, aby bola do tejto funkcie zvolená taká osoba, ktorá bude prinajmenšom akceptovateľná pre všetkých členov zboru. Toto neformálne pravidlo je v praxi uplatňované pravdepodobne najmä v snahe zabezpečiť čo najvyššiu mieru legitimity doyena ako autentického reprezentanta celého vojenského diplomatického zboru (a nie len jeho určitej časti). Ak by totiž doyen nebol akceptovaný časťou členov vojenského diplomatického zboru, mohlo by to v praxi oslabiť jeho pozíciu ako reprezentanta zboru pri hájení profesijných záujmov vojenských diplomatov vo vzťahu k orgánom prijímajúceho štátu a celkovo sťažiť výkon jeho funkcií. Z obdobných pragmatických dôvodov je pri voľbe doyena vojenského diplomatického zboru v praxi zvyčajne tiež snaha vybrať do tejto funkcie takú osobu, ktorá bude prijateľná pre prijímajúci štát a ideálne má aj priateľské či blízke vzťahy s kľúčovými predstaviteľmi ministerstva obrany tohto štátu. Ak má totiž doyen vojenského diplomatického zboru s ministrom obrany a príp. aj ďalšími vysokými predstaviteľmi ministerstva obrany a/alebo ozbrojených síl prijímajúceho štátu dobré, či dokonca nadštandardné vzťahy, existuje predpoklad, že bude schopný efektívnejšie hájiť profesijne záujmy príslušníkov zboru a tí tak budú môcť v konečnom dôsledku ľahšie a efektívnejšie vykonávať svoju prácu. Dokazuje to napr. aj prípad vojenského diplomatického zboru na Slovensku, ktorého členovia si zvolili za doyena pridelenca obrany Česka, a to o. i. aj kvôli tomu, že sa vedelo o jeho blízkych priateľských vzťahoch so slovenským ministrom obrany a viacerými vysokými predstaviteľmi slovenských ozbrojených síl. (Gurník, 2019)

V niektorých štátoch sa možno stretnúť aj s inými spôsobmi výberu doyena vojenského diplomatického zboru. Konkrétne napr. vo Francúzsku doyena vojenského diplomatického zboru podľa zvyklostí vyberá náčelník francúzskeho generálneho štábu. Aj tu sa pritom uplatňuje určitý pragmatizmus, keď do tejto funkcie býva tradične vybraný pridelenec obrany Švajčiarska. Jednak kvôli

predpokladu výbornej znalosti francúzskeho jazyka, ktorá uľahčuje komunikáciu s predstaviteľmi francúzskeho ministerstva obrany, a taktiež z toho dôvodu, že Švajčiarsko je neutrálny štát, čo vytvára predpoklady pre bezproblémovú akceptáciu jeho pridelenca obrany zo strany všetkých ostatných členov vojenského diplomatického zboru. (Sejпка, 2019)

3.3 Asociácie a iné formy združení pridelencov obrany v prijímajúcom štáte

Pridelenci obrany akreditovaní v určitom prijímajúcom štáte bývajú - na rozdiel od ostatných diplomatov – združení v asociáciách či iných obdobných organizáciách pridelencov obrany, ktoré sú zriaďované a fungujú podľa vnútroštátneho práva príslušného prijímajúceho štátu. Tieto organizácie majú spravidla svoje orgány, napr. predsedu či pokladníka, a taktiež svoje stanovy, ktoré určujú o. i. spôsob voľby jednotlivých orgánov či podmienky získania členstva v danej organizácii. Pre pridelencov obrany je členstvo v týchto organizáciách dobrovoľné, teda každý pridelenec obrany sa môže slobodne rozhodnúť, či sa chce, alebo nechce stať členom takejto organizácie – na rozdiel od členstva v diplomatickom zbore a vo vojenskom diplomatickom zbore, ktoré pridelencovi obrany vzniká automaticky z titulu jeho postavenia v momente oficiálneho ujatia sa funkcie v danom prijímajúcom štáte. Organizácie pridelencov obrany majú okrem orgánov a stanov taktiež svoj rozpočet, z ktorého financujú svoje aktivity a ktorého príjmovú časť tvoria členské príspevky jednotlivých pridelencov obrany - členov danej organizácie. Výšku členského príspevku si pritom stanovuje príslušná organizácia pridelencov obrany v súlade s jej vlastnými stanovami.

Aktivity organizácií pridelencov obrany sa môžu, z hľadiska ich rozsahu a štruktúry, v jednotlivých štátoch líšiť, no typicky zahŕňajú spravidla napr. organizovanie rôznych spoločenských a iných podujatí pre členov (receptíí, tematických exkurzií a pod.), na ktoré bývajú často pozývaní aj vybraní vojenský a politickí predstavitelia prijímajúceho štátu. Z protokolárneho hľadiska je istým špecifikom týchto podujatí to, že sa na nich bežne zúčastňujú nielen samotní pridelenci obrany, ale spolu s nimi aj ich manželskí partneri a deti. Aj vďaka tomu majú napr. recepcie či obdobné spoločenské podujatia, organizované asociáciami pridelencov obrany, v praxi spravidla menej formálny charakter, než rovnaké typy podujatí, ktoré sú organizované ministerstvom zahraničných vecí pre diplomatický zbor.

Zatiaľ čo diplomatický zbor a vojenský diplomatický zbor je v každom štáte vždy najviac jeden, organizácií pridencov obrany môže v jednom štáte existovať aj niekoľko súčasne. V praxi sa s tým možno stretnúť najmä v štátoch s veľmocenským postavením, v ktorých býva spravidla komunita pridencov obrany relatívne početnejšia. Ako konkrétny príklad možno spomenúť USA, v ktorých pôsobí jednak *Washington Association of Military Attachés*, ktorá združuje vojenských pridencov a súčasne aj *The Naval Attachés Association*, ktorá je zasa organizáciou námorných pridencov. Okrem toho tu pôsobí napr. aj *Washington ASEAN Defense Attaché Association*, ktorá je „regionálnou“ organizáciou pridencov obrany, združujúcou vojenských, leteckých a námorných pridencov z členských štátov ASEAN-u, akreditovaných v USA.

Záver

Pridenci obrany predstavujú kategóriu diplomatických zástupcov štátov, ktorá je po viacerých stránkach špecifická. Osobitosť pridencov obrany spočíva jednak v špecifických podmienkach ich pôsobenia, ktoré je vo väčšine prijímajúcich štátov podmienené predchádzajúcim udelením agremán zo strany štátu akreditácie, ale taktiež napr. v ich odbornej kvalifikácii v oblasti vojenstva, ktorou títo diplomati spravidla disponujú a ktorá odzrkadľuje osobitné nároky na výkon nimi realizovaných úloh v oblasti vojenskej diplomacie. Ďalšou osobitosťou pridencov obrany je napr. aj spôsob ich organizácie v prijímajúcich štátoch, v ktorých sú títo špecializovaní diplomati nielen súčasťou diplomatického zboru, ale majú aj svoj vlastný, vojenský diplomatický zbor, ktorého fungovanie sa riadi osobitnými pravidlami.

V ostatných rokoch možno v diplomatickej praxi pozorovať viacero nových trendov v súvislosti s pôsobením pridencov obrany. Jedným z nich je akreditovanie nerezidentných pridencov obrany, sídlacích vo svojom vlastnom domovskom štáte. Za najväčšiu výhodu tohto typu nerezidentných pridencov obrany možno považovať predovšetkým podstatne nižšie finančné náklady na ich fungovanie. Ak totiž pridelenec obrany sídli vo svojom vlastnom vysielajúcom štáte, nie je potrebné platiť napr. nájom za služobné priestory jeho úradu v prijímajúcom štáte či náklady na diéty a zabezpečenie ubytovania pre celú jeho rodinu. Na druhej strane, ak pridelenec obrany nie je permanentne prítomný v prijímajúcom štáte, stráca niektoré dôležité výhody rezidentného diplomata, ktoré plynú práve z dlhodobej prítomnosti v štáte akreditácie. Nerezidentný pridelenec obrany napr. nemá možnosť byť v nepretržitom

kontakte s miestnym prostredím a napr. aj jeho možnosti osobnej komunikácie a stretávania sa s predstaviteľmi prijímajúceho štátu a ostatnými členmi vojenského diplomatického zboru sú relatívne obmedzené. To všetko môže znižovať jeho schopnosť zbierať a vyhodnocovať informácie o vývoji v prijímajúcom štáte, a byť tak „očami a ušami“ jeho domovského štátu v zahraničí, čo je jednou z najdôležitejších úloh každého diplomata. Vzhľadom na vyššie uvedené nevýhody nerezidentných pridencov obrany, majúciich sídlo vo svojom vlastnom vysielajúcom štáte, je potrebné využitie takéhoto typu vojenských diplomatov dôkladne zvažovať. Ako opodstatnené sa javí akreditovanie tejto kategórie pridencov obrany napr. v geograficky blízkych štátoch, do ktorých môže nerezidentný diplomat zo svojho úradu v domovskom štáte častejšie dochádzať, čím sa do určitej miery eliminujú spomínané nevýhody, ktoré sú s pôsobením nerezidentných diplomatov štandardne spojené.

Za novú prax v súvislosti s pôsobením pridencov obrany možno považovať tiež to, že niektoré prijímajúce štáty začali vo vzťahu k spojeneckým štátom upúšťať od požiadavky udelenia agremán pre túto kategóriu diplomatov. Nevyužitie práva vyžadovať meno pridelenca obrany vopred na schválenie, ktoré štátom priznáva Viedenský dohovor o diplomatických stykoch, v praxi vedie predovšetkým k byrokratickému zjednodušeniu, a tiež celkovému skráteniu procedúry akreditácie pridencov obrany, keďže v rámci tohto procesu už nie je potrebné počítať aj s minimálne niekoľkotýždňovou lehotou na posúdenie žiadosti o udelenie agremán. To dáva štátom o. i. väčšiu flexibilitu pri akreditácii pridencov obrany, a umožňuje ich operatívnejšie vysielanie napr. v prípade potreby urýchlene reagovať na aktuálny vývoj medzinárodnopolitickej situácie. Samozrejme, upustenie od požiadavky udelenia agremán pre pridelenca obrany môže z pohľadu prijímajúceho štátu teoreticky viesť k zvýšenému riziku, že vysielajúci štát do tejto funkcie vymenuje nejakú neprijateľnú osobu (napr. špióna), no v prípade spojeneckého štátu možno takéto riziko v skutočnosti považovať za minimálne. Na základe vyššie uvedeného teda možno vysloviť záver, že zjednodušenie protokolárnych postupov pri akreditácii pridencov obrany, spočívajúce vo vypustení podmienky udelenia agremán, má vo vzťahoch medzi spojeneckými štátmi svoje opodstatnenie a takúto prax možno do budúcnosti považovať za perspektívnu.

Pod'akovanie

Autor týmto vyslovuje úprimné poďakovanie generálmajorovi Jánovi Gurníkovi, pridelencom obrany Českej republiky v Slovenskej republike, plukovníkovi Jaroslavovi Sejkovi, pridelencom obrany Českej republiky vo Francúzskej republike a plukovníkovi Jozefovi Struhárovi, pridelencom obrany Slovenskej republiky v Iránskej islamskej republike za odborné konzultácie k viacerým praktickým otázkam pôsobenia pridelencov obrany, ktoré výraznou mierou napomohli k skvalitneniu textu tejto štúdie.

Literatúra:

- AIZSARDZIBAS MINISTRIJA. 2018. Defence Attachés. [cit. 13. 12. 2018]. Dostupné na internete: <https://www.mod.gov.lv/index.php/en/kontakti#unit-59>
- BIGELOW, M. E. 2012. A Short History of Army Intelligence. In *Military Intelligence*, Vol. 38, 2012, No. 3, s. 7 - 81.
- BERRIDGE, G. R. – LLOYD, L. 2012. *The Palgrave Macmillan Dictionary of Diplomacy. Third Edition*. Houndmills a New York: Palgrave Macmillan, 2012. 401 s. ISBN 978-0-230-30299-0
- BUNDESMINISTERIUM. LANDESVORTEIDIGUNG. 2019. Militärdiplomatie Teil 3. Verteidigungsattaché Roving Ein flexibles Modell der Militärdiplomatie. [cit. 10.4.2019]. Dostupné na internete: <http://www.bundesheer.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=1770#>
- Conditions for the granting of privileged status to military staff members of diplomatic missions. Circular Note to the Diplomatic missions established in Brussels. Royaume de Belgique, Service public fédéral Affaires étrangères, Commerce extérieur et Coopération au Développement. 30 January 2017.
- CRAIG, G. A. 1949. Military Diplomats in the Prussian and German Service: The Attachés 1816-1914. In *Political Science Quarterly*, Vol. 64, 1949, No. 1, s. 65 - 94.
- DEFENCEWEB. 2018. South Africa's foreign military representation reaches 62 countries. [cit. 15. 10. 2018]. Dostupné na internete: <https://www.defenceweb.co.za/joint/diplomacy-a-peace/south-africas-foreign-military-representation-reaches-62-countries/?catid=56%3Adiplomacy-a-peace&Itemid=111>
- EJERCITO DE CHILE. 2018. Agregadurías e intercambios. [cit. 15. 10. 2018]. Dostupné na internete: <https://www.ejercito.cl/?menu&cid=33>

- EMBASSY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA IN BULGARIA. 2018. New Era for China's Military Diplomacy. [cit. 15. 10. 2018]. Dostupné na internete: <http://www.chinaembassy.bg/eng/dtxw/t131779.htm>
- FIDLER, J. – SLUKA, V. 2006. *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920 - 1938*. Praha: Nakladatelství Libri, 2006. 767 s.
- FOUQUET, M. C. 2018. Bureau de liaison avec les missions étrangères en France. E-mail zo dňa 8. 11. 2017.
- GOVERNMENT OF MONTENEGRO, MINISTRY OF DEFENCE. 2018. Montenegrin Defence Attachés. [cit. 15. 10. 2018]. Dostupné na internete: <http://www.mod.gov.me/en/ministry/Montenegrin-Defence-Attaches>
- GURNÍK, J. 2019. Velvyslanectví České republiky v Slovenské republice, Bratislava. 17. 1. 2019. Osobná komunikácia.
- HEINO, S. 2018. Ministry for Foreign Affairs of Finland. E-mail zo dňa 15. 10. 2018.
- HILBERT, L. W. 1960. The Origins of the Military Attaché Service in Great Britain. In *Parliamentary Affairs*, Vol. XIII., 1960, March, s. 329 - 334.
- HUNG TRANG, C. 2018. Embassy of Vietnam in Prague, Defense attaché. E-mail zo dňa 20. 11. 2017.
- JÖRGENSEN, CH. 2017. Eidgenössisches Department für Verteidigung, Bevölkerungsschutz und Sport VBS, Schweizer Armee. E-mail zo dňa 22. 9. 2017.
- LØKEN, H. 2018. Ministry of Foreign Affairs, Norway. E-mail zo dňa 9. 1. 2018.
- LUCIUS, R. E. 2008. Warrior-Diplomats: The Role of the Marine Attaché. In *FAO Journal*, Vol. XII., 2008, No. 1, ISSN 1551-8094, s. 4 - 8.
- MARINHO, J. 2017. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Portugal. E-mail zo dňa 14. 12. 2017.
- MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2019. Zoznam vojenských diplomatov Ozbrojených síl Slovenskej republiky akreditovaných v zahraničí. [cit. 12. 4. 2019]. Dostupné na internete: <https://www.mod.gov.sk/zoznam-vojenskych-diplomatov-ozbrojenych-sil-slovenskej-republiky-akreditovanych-v-zahranici/>
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2018. Tiskový odbor. E-mail zo dňa 2. 3. 2018. .
- MINISTRY OF DEFENCE, UNITED KINGDOM. 2017. Security Policy and Operations. E-mail zo dňa 27. 10. 2017.

- MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS, MALAYSIA, 2018. Our Embassies Abroad. [cit. 15. 12. 2018]. Dostupné na internete: <http://www.kln.gov.my/web/guest/malaysian-mission>
- MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE, POLAND. 2018. Media Branch. Operational Center. E-mail zo dňa 3. 1. 2018.
- MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE, REPUBLIC OF LITHUANIA. 2018. Defence Attachés of Lithuania accredited abroad. [cit. 15. 12. 2018]. Dostupné na internete: http://kam.lt/en/international_cooperation_1089/lithuanian_defence_attaches_accredited_abroad.html
- PAJTINKA, E. 2016. Military diplomacy and its present functions. In *Security Dimensions. International and National Studies*, 2016, No. 4, s. 179 - 194.
- PAJTINKA, E. 2015. *Základy teórie a praxe diplomacie*. Bratislava: Pamiko, 2015. 135 s. ISBN 978-80-85660-11-1.
- PERSSON, G. 2004. Russian Military Attachés and the Wars of the 1860s. In *Reforming the Tsar's Army: Military Innovation in Imperial Russia from Peter the Great to the Revolution*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, ISBN 978-0-521-81988-6, s. 151 - 167.
- PREGL, D. 2017. Head of Office roving Defence Attachés & Defence Attaché Hungary. E-mail zo dňa 20. 9. 2017.
- Príručka pre prácu s pridelencami obrany akreditovanými v Slovenskej republike*. 2013. Bratislava: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Sekcia obrannej politiky, január 2013.
- REPUBLIC OF ESTONIA, MINISTRY OF DEFENSE. 2018. Estonian Defence Attachés. [cit. 15. 12. 2018]. Dostupné na internete: <http://www.kaitseministeerium.ee/en/organisation-contacts/estonian-defence-attaches-accredited-abroad>
- REPUBLIC OF SERBIA, MINISTRY OF DEFENSE. 2018. Military Intelligence Agency. [cit. 15. 12. 2018]. Dostupné na internete: <http://www.voa.mod.gov.rs/en/organization/defense-attache-offices-1#.XOFxKqTgrIV>
- ROSE, J. F. 2013. Military Attachés. In *Encyclopedia of Military Science*. SAGE Publications, 2013, ISBN 978-1-506-31081-7, s. 190 - 191.
- SEJPKA, J. 2019. Velvyslanectví České republiky ve Francouzské republice, přidělenec obrany, Paříž. 7. 1. 2019. Osobná komunikácia.
- SCHMIDT, J. 2018. Die Botschaft der Bundesrepublik Deutschland in der Slowakischen Republik, Bratislava. 8. 1. 2018. Osobná komunikácia.

- STRUHÁR, J. 2019. Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Iránskej islamskej republike, Teherán. 3. 1. 2019. Osobná komunikácia.
- TACHIKAWA, K. 2015. Japanese Pre-War Military Attaché System. In *NIDS Journal of Defense and Security*, 2015, No. 16, ISSN 2186-6902, s. 147 - 185.
- VAGTS, A. 1967. *The Military Attaché*. New Jersey: Princeton University Press, 1967. 408 s.
- Vienna Convention on Diplomatic Relations. Done at Vienna, on 18 April 1961. 1964. In *Treaty Series. Treaties and international agreements registered or filed and recorded with the Secretariat of the United Nations*. Vol. 500, 1964, s. 95 - 222.